

Programma Bibliotheek en basisvaardigheden

Kwartaalrapportage 2022 Q4

Bibliotheek en basisvaardigheden

De Koninklijke Bibliotheek (KB) en de Stichting Samenwerkende POI's Nederland (SPN) werken, met de lokale bibliotheken, samen in het [programma Bibliotheek en basisvaardigheden](#) (BBV). Het programma zet zich in om de gezamenlijk afgesproken doelstellingen te behalen, zoals geformuleerd in de werkplannen 2022 SPN/KB en aansluitend bij de 3 opgaven in de [Netwerkagenda](#) en het [Bibliotheekconvenant 2020-2023](#). Deze rapportage belicht de resultaten van de plannen en de acties die hieraan zijn verbonden.

1 Netwerk & Beleid

- Met **Sociaal Werk Nederland** (SWN) loopt een [pilot met bibliotheken, lokale \(welzijns\)partners en gemeenten](#) in Venray, Hengelo, en Mar en Fean, om met een integrale aanpak kwetsbare groepen te ondersteunen. Het ministerie J&V (via de Raad voor Rechtsbijstand) subsidieert en onderzoeksbureau Regioplan begeleidt de pilots. Doel is om beter [samen te werken](#) met onder meer sociaal raadslieden en sociaal-juridisch werk, om problemen en rechtszaken te voorkomen.
- Een pilot is opgestart met de ministeries van OCW en SZW om **Leven Lang Ontwikkelen** in relatie tot duurzame arbeidsmarktparticipatie verder te stimuleren bij bibliotheken. 4 bibliotheken nemen deel: Kennemerwaard, Den Haag, Theek5 en AanZet. De uitvoering is gestart in oktober; de afronding vindt plaats in Q1 van 2023.
- Het NWO-onderzoek [Geïnformeerd burgerschap voor iedereen](#) wil verhelderen welke factoren de ontwikkeling van digitale geletterdheid stimuleren, en welke niet. Laaggeletterden vormen een doelgroep. Biblionet Groningen, KB, Rijksuniversiteit Groningen en andere partners werken 4 jaar samen. Resultaten worden verwacht in Q2 van 2023.
- In het [Erasmus+project NEWCOMER](#) wisselden bibliotheekorganisaties uit 8 Europese landen 2 jaar *good practices* uit over basisvaardigheden-onderwijs aan nieuwkomers. Deelnemende organisaties wisselden ervaringen uit rond community librarianship en volwasseneneducatie, om van elkaar te leren en te verkennen of het mogelijk is een gemeenschappelijke Europese opleiding te ontwerpen. Het project is na een slotpresentatie in Brussel in november afgerond. Nu wordt gewerkt aan beleidsaanbevelingen en aan een vervolgplan.
- Met koepelorganisatie Aedes verkennen we samenwerking tussen **woningbouwcorporaties** en bibliotheken: motiveren en faciliteren, zoals pilots naar [Drents voorbeeld](#). Biblionet Drenthe en Bibliotheek Zeeland maakten een [handreiking voor bibliotheken](#) om samenwerking op te starten. De Amsterdamse Federatie van WoningbouwCorporaties, OBA en bibliotheken Amstelland en Waterland, Zaanstreek en Haarlemmermeer gaan ook samenwerken.

669 IDO's geopend

2 Digitale inclusie (met Netwerk van Publieke Dienstverleners, NPD)

Algemeen

- Onderdelen van het programma [Digitale inclusie](#): zelfredzaamheid bevorderen met cursussen en hulp bieden via het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO). Inmiddels zijn alle geplande 487 informatiepunten geopend en het aantal groeit flink door (begin Q1: 669).

- Het ministerie van BZK [verlengt het programma](#) vanaf 2022, waarbij de subsidie fors is verhoogd. De IDO's worden vanaf 2023 wettelijk verankerd; gemeenten zijn dan verantwoordelijk voor de instandhouding. Het overleg van VOB en KB met VNG, Manifestgroep en het ministerie heeft geresulteerd in een [nieuwe wijze van financieren](#) vanaf 2023.
- In Q4 is gestart met de voorbereiding van de [Nationale IDO dag](#) op 14 maart.
- [Passend Lezen](#): in 4 bibliotheken liep binnen het programma Digitale inclusie een pilot voor ouderen van wie het zicht vermindert. Zij krijgen hulp om hun digitale vaardigheden te versterken. De KB ontwikkelde voor hen workshops, met partners: Bartiméus, Visio, de Oogvereniging, Vereniging Onbeperkt Lezen, Passend Lezen en SeniorWeb. Pilot-bibliotheken: Almere, Hardenberg, Midden-Brabant en OBA. De pilot is in Q2 afgesloten en heeft bruikbare bevindingen opgeleverd. Deze staan met aanbevelingen in het eindrapport, dat in Q4 verscheen. Intern overleg vindt plaats over het vervolg. In Q1 van 2023 volgt meer info en wordt het rapport gedeeld.
- Het programma Digitale inclusie [won de NPD Good Practice Award 2022](#), van het Netwerk van Publieke Dienstverleners (NPD).
- In Q4 verscheen een [whitepaper IDO's buiten de bibliotheek](#) waarin samenwerkingspartners en lokale bibliotheken vertellen over een extern IDO.
- Begin oktober [bezoekt een Deense bibliotheek-delegatie](#) de bibliotheken in Den Haag, Breda, Amsterdam en Utrecht, om meer te leren over ons programma BBV en digitale inclusie.

Scholing

- Alle bibliotheken met een IDO hebben in ieder geval de [e-learning-module IDO](#) en één vaardigheidstraining gevolgd. Er blijkt veel behoefte aan extra scholing. Hierop zetten we in 2022 extra in. Iedere bibliotheek volgt in 2022 een [Privacy in het IDO-bijeenkomst en een à la carte-sessie](#), die met de POI wordt samengesteld, en waarin aandacht wordt besteed aan informatievaardigheden, organisatievraagstukken, privacy- en gespreksvaardigheden.
- Zie ook punt 13: sessies rond de vernieuwing van G!DS.

Marketing

- In oktober en november liep een '[dubbele](#)' IDO-campagne, landelijk en provinciaal, in Limburg, Noord-Brabant, Noord- en Zuid-Holland. Doel: meer bekendheid geven aan het IDO in bibliotheken. De [toolkit](#) met materialen van de provinciale campagne verscheen in september. Deze haakt aan op regionale media en een concept rond klantbeleving. Als de campagne goed valt, borduren we hier op voort. KB en POI's overleggen over het vervolg vanaf 2023.
- In december is een onderzoek gestart naar bekendheid en imago van het IDO, de resultaten worden in februari 2023 bekend.

Onderzoek

- In een pilot onderzochten 5 bibliotheken (Theek5, BiblioPlus, De Bibliotheek Kerkrade, De Nieuwe Bibliotheek en Bibliotheek Eemland) en Stichting Digisterker, KB en SPN of zij [jongeren via het IDO kunnen helpen](#) met de digitale overheid. Elke bibliotheek koos een andere aanpak. De resultaten en ervaringen werden gedeeld met het netwerk via een [handreiking en een webinar op 3 november](#).

G!DS

- Bibliotheken zetten hun IDO-aanbod in G!DS, onder meer voor doorverwijzing door NPD-partijen (en de [DigiHulplijn](#)). NPD-partijen leggen in een [G!DS-pagina](#) vast hoe zij doorverwijzen. Hiermee kunnen we meer toeloop naar de IDO's en cursussen realiseren en dus een hoger bereik van de doelgroep. Zie verder punt 13, G!DS.

3 Belastingdienst 2019-2022

- 128 bibliotheken (94 procent) doen mee aan het **convenant** voor [samenwerking KB-Belastingdienst](#) via de [subsidieregeling 2019-2022](#). Speerpunten 2021-2022: de dienstverlening IDO en Belastingdienst verder integreren, en doorlopend aanbod rond toeslagen stimuleren. De betrokken organisaties zijn voornemens het [convenant een vervolg te geven](#). Convenant vanaf 2023 is in de afrondende fase bij de Belastingdienst en Toeslagen. Vervolgens kijken de juristen naar de overeenkomst en wordt er een subsidieregeling voor bibliotheken ingericht (prognose Q1 van 2023).
- Op het verzoek om [samenwerking met ANBO](#) rond belastingdienstverlening kwam op meerdere plekken een pilot tot stand. In Q4 praten ANBO, POI's en een aantal bibliotheken over [verdere samenwerking in 2023](#). Bibliotheken werden opgeroepen mee te denken. ANBO heeft contact opgenomen met de geïnteresseerde bibliotheken om in Q1 2023 de samenwerking op een aantal plekken verder uit te werken. KB en ANBO plannen hierover een vervolgoverleg.
- De [G!DS-pagina](#) helpt bibliotheken en Belastingdienst bij doorverwijzing. Zie punt 13.

216 programma's voor kwetsbare groepen opgenomen in Trefpunt leermiddelen, waarvan 103 landelijk ingekocht

4 Voor bibliotheken ingekochte programma's / Trefpunt leermiddelen

- De Inkoopcommissie heeft voor 4 jaar non-formele [leermiddelen](#) basisvaardigheden ingekocht die bibliotheken gratis kunnen aanbieden aan eindgebruikers. In Q4 groeide het aantal naar 103.
 - SkillsTown biedt 4 extra cursussen [Financieel fit](#), te volgen tot 28 mei 2023.
 - De website voor de [cursussen van SeniorWeb](#) vormt onderdeel van de landelijke inkoop; in Q4 kwam er 1 cursus bij. Eind Q4 waren 818 bibliotheeklocaties aangemeld om cursussen te kunnen aanbieden. Met SeniorWeb bekijken we hoe we bekendheid en gebruik kunnen vergroten.
 - Eind september werd de [cursus werken met de e-overheid opnieuw aanbesteed](#). Uitkomst is dat we voor de komende jaren doorgaan met aanbieder Stichting Digisterker.
- Op Bnetwerk vinden bibliotheken [trainingen en webinars](#) om met de landelijk ingekochte leermiddelen te (gaan) werken.
- Op Bnetwerk is het relevante aanbod leermiddelen voor basisvaardigheden ontsloten via het [Trefpunt leermiddelen](#); in Q4 steeg het aantal naar 216. De landelijk ingekochte leermiddelen maken hiervan deel uit.
- [Trefpunt Live!](#), online vragenuurtje voor medewerkers en vrijwilligers samen met partners en bibliotheken die de leermiddelen gebruiken, moet de bekendheid van het Trefpunt en de landelijk ingekochte leermiddelen vergroten en het effect bij de doelgroep stimuleren. In Q4 waren er 2 edities, die ook [teruggekeken](#) kunnen worden.
- Een [fieldlab voor een online toegangsplatform](#) startte in september om een prototype te ontwerpen voor toegang tot cursussen basisvaardigheden en duurzame arbeidsmarktparticipatie voor eindgebruikers. Het fieldlab vindt plaats met bibliotheken in Overijssel en Gelderland, de regio van projectpartner Rijnbrink, en Theek5 in Brabant. Bezoekers en deelnemers van bibliotheken in Amsterdam en Purmerend zijn tevens geïnterviewd. In Q1 van 2023 volgt nadere berichtgeving.

5 Gezondheid en (digitale) zorg

- Op het thema Gezondheid en digitale zorg zijn [veel bibliotheken actief](#). SPN en KB ondersteunen hierin. Doel: bibliotheken strategischer positioneren rond dit thema. De bibliotheek voert een tweesporenbeleid. Enerzijds: digitale vaardigheden stimuleren, nodig om eHealth en het digitale zorgsysteem te kunnen gebruiken. Anderzijds: de (basis)vaardigheden, nodig voor kwaliteit van leven en zelfregie op een gezonde levensstijl (preventieve en positieve gezondheidsaanpak).
- In december leverde het project de [Toolkit Gezondheid](#) op tijdens een webinar.

- Voor de verdere landelijke profilering van de bibliotheek rond Gezondheid spreken VOB, SPN en KB met landelijke stakeholders zoals de SER, VWS, de patiëntenfederatie, VNG, Zorgverzekeraars Nederland, OPEN, Pharos en Stichting Lezen en Schrijven.

6 Integratie

- Het ITTA [onderzocht in 2021 het aanbod voor anderstaligen rond basisvaardigheden](#) bij bibliotheken en taalhuizen, hoe dit aansluit op leerbehoeften en of er lokaal voor alle doelgroepen passend aanbod is. Bibliotheken en andere non-formele aanbieders blijken veel laaggeletterde anderstaligen nog moeilijk te bereiken. Het ITTA deed met de KB, Het Begint met Taal en OpenEmbassy een aanvraag voor een Tel mee met Taal-experiment. De bibliotheken Rivierenland en AanZet zijn partners, met de gemeenten Tiel en Dordrecht. Doel is om wervingsstrategieën en passend aanbod te ontwikkelen voor slecht bereikbare doelgroepen NT2'ers. De bijdrage van de KB is bedoeld voor een pilot bij de 2 deelnemende bibliotheken. Het project is gehonoreerd en in september is de eerste fase van het project van start gegaan. In deze fase is in beide geïnventariseerd welke doelgroepen anderstaligen door de gemeenten bereikt willen worden. Zowel in Dordrecht als in Tiel is gekozen voor de doelgroep "Poolse moeders met jonge kinderen." In de volgende fase zullen de bibliotheken worden getraind in cultuursensitief werken en wordt er programmering gemaakt.

7 Gezinsaanpak

- Het inmiddels afgeronde project [Kwaliteitsimpuls laagtaalvaardige ouders](#) stond in de spotlights tijdens een [sessie op het Ontwikkeling Telt! festival](#). Hier werden 7 beproefde ingrediënten voor een succesvolle gezinsaanpak geletterdheid gedeeld.
- Het project [Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid](#) gaat om de rol van gemeenten die vanaf eind 2024 de regierol vervullen voor de aanpak van laaggeletterdheid, inclusief gezinsaanpak. Ter voorbereiding financiert het ministerie van OCW de ontwikkeling van een systeemaanpak voor gemeenten. Het samenwerkingsverband van Stichting Lezen (penvoerder), KB en Stichting Lezen en Schrijven ontwikkelde een model met 5 gemeenten, bibliotheken en lokale samenwerkingsverbanden. Sinds de pilotfase [werken 5 nieuwe gemeenten het stappenplan verder uit](#). In november is een online kennisdelingsbijeenkomst georganiseerd voor de 10 gemeenten en bibliotheken uit de ontwikkel- en pilotfase. Ook is er met deze partijen een evaluatie geweest van de ontwikkelfase. De uitkomsten hiervan worden gebruikt om het project verder te verbeteren. In fase 3 (vanaf medio 2023) wordt dit stappenplan uitgerold in 25 nieuwe gemeenten. Op het [Ontwikkeling Telt!-festival](#) Q4 was er een workshop over de eerste opbrengsten.

8 Collectie & Programmering

- De werkgroep Collectie & Programmering draagt onder meer bij aan de inhoudelijke invulling van de thema's Basisvaardigheden op de [website Bnetwerk](#) (zie ook punt 11) en het landelijk overleg met leveranciers over [educatieve content](#) en het [Trefpunt leermiddelen](#) (zie ook punt 4), en scholing hieromtrent (zie ook punt 12).
- De werkgroep heeft bijgedragen aan agendering van het overleg over Taalhuis.nl vanwege signalen uit het veld, zie punt 10, laatste item.
- Gecijferdheid: in Q3 is een plan gemaakt, hoe verder om te gaan met dit thema en de framing ervan binnen de context van basisvaardigheden. De voor Q4 geplande vervolgbijeenkomst voor POI-adviseurs is doorgeschoven naar 2023.
- De werkgroep signaleert wisseling en verloop bij bibliotheekmedewerkers Basisvaardigheden, en onderzoekt hoe zij kan ondersteunen bij het inwerken van nieuwe medewerkers in het programma BBV. In Q4 heeft de werkgroep een eerste opzet gemaakt voor een inwerkdocument. Dit ligt ter aanvulling bij de leden van de Programmaraad.

9 Monitoring

- Bibliotheken kunnen de effecten van hun dienstverlening monitoren via de [Impactmonitor](#), waarmee zij vragenlijsten uitzetten onder cursisten. Er zijn 4 modules: Computer & Internet, Sociale media, E-overheid en de Nederlandse taal. 108 bibliotheken nemen hieraan deel, gemiddeld aan 2 modules.
- In de [outputregistratietool](#) voor Digitale inclusie zijn in 2022 ruim 35.000 vragen gesteld.

10 DigiTaalhuizen

- Voor taalhuizen is er een kwaliteitskader om de kwaliteit verder te verbeteren. Ze worden [gecertificeerd](#), met [subsidie](#). De KB werkt samen met [CBCT](#) en Stichting Lezen en Schrijven. SPN en POI's ondersteunen bibliotheken hierbij. Van de 61 taalhuizen en taalpunten werden er 55 gecertificeerd, 3 voorwaardelijk en 3 niet gecertificeerd. Zie het [overzicht gecertificeerde taalhuizen](#).
- Stichting Lezen en Schrijven, KB, OCW en Het Begint met Taal zijn in gesprek over eigenaarschap en kwaliteitsbewaking van het concept Taalhuis. KB en Stichting Lezen en Schrijven maakten een praatstuk, dat in september is besproken. Op verzoek van OCW is Het Begint met Taal hierbij betrokken. OCW heeft Ton Brandenburg de opdracht gegeven de behoeften van de taalhuizen te inventariseren. Zijn rapportage is in november ingeleverd bij OCW. In 2023 vindt vervolgoverleg plaats.

11 Branche-communicatie & Kennisdeling

- De [sectiepagina Gezinsaanpak](#) op Bnetwerk is verder aangepast.
- Een nieuwe themapagina over het [Ontwikkelplein](#) is toegevoegd.
- In Q4 verschenen 3 edities van de reguliere [Nieuwsbrief Basisvaardigheden](#). Het aantal abonnees steeg licht naar 1.255.

12 Scholing & Deskundigheidsbevordering

- De voorbereiding is gestart van het vraagstuk hoe we de training voor de medewerkers in de publieksservice beter toegankelijk kunnen maken. Een eerste gesprek is geweest met Jannie van Vugt (VOB) over de inzet van de training in de aanpak die zij namens de VOB ontwikkelt.

Aanbesteding database bibliotheken gepubliceerd

13 G!DS

- We werken aan vervanging van [database G!DS](#). Op basis van opgehaalde wensen en suggesties werd de [aanbesteding database bibliotheken gepubliceerd](#) op Tendernet. De vernieuwing moet invoer en beheer van de gegevens vergemakkelijken. Zodra de nieuwe database er is (via Europese aanbesteding), volgt een migratietraject. De gegevens worden dan overgezet, voor een soepele overgang.
- Er was een inloopspreekuur G!DS en Digitale inclusie & IDO op 6 oktober. Er verscheen een [padlet over de inloopspreekuren G!DS](#), met veelgestelde vragen & antwoorden uit eerdere spreekuren.